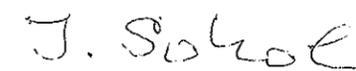

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

**Výroční zpráva o činnosti
za období 1. února 2002 až 31. ledna 2003**

Předkládá: prof. Jan Sokol, Ph.D., CSc., děkan FHS

V Praze 29. 5. 2003

Prof. Jan Sokol, Ph.D., CSc.
děkan UK FHS

Schváleno AS UK FHS v Praze dne 29. května 2003

Úvod

V souladu se záměrem, s nímž byla v roce 2000 založena, sleduje FHS UK hlavně následující dílčí cíle:

- poskytovat vysokoškolské vzdělávání v humanitních oborech;
- vědecky pracovat v širokém rozsahu věd o člověku a lidské společnosti;
- dále rozvíjet systém studia s individuálním kurikulem a kreditovým hodnocením studia;
- úzce spolupracovat s dalšími fakultami a vědeckými ústavami humanitního zaměření;
- vyplňovat mezery v nabídce humanitních oborů na UK;

V souladu s projektem dalšího rozvoje evropského vysokého školství, jak byl vyjádřen např. v Boloňské deklaraci, nabízí fakulta dělené *studium* v bakalářském, magisterském a doktorském stupni, programy celoživotního vzdělávání a podporuje mezinárodní výměny studentů. Její vědecká činnost je soustředěna kolem obecné antropologie jako hlavní a nosné vědecké disciplíny; vzdělávací činnost sleduje na jedné straně programy *vědeckého poznání* člověka, na druhé straně různé *aplikace* tohoto poznání, tj. péči o člověka a lidskou společnost.

Výstavba fakulty

Fakulta v tomto období dále doplňovala a rozšiřovala nabídku studijních oborů. V akademickém roce 2002/03 byly poprvé otevřeny dva nově akreditované pokračující magisterské obory: „Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických zařízeních“ a „Elektronická kultura a sémiotika“. V prvních z nich mohly být otevřeny současně oba ročníky, protože 20 studentů studovalo už v minulém roce v rámci programu, vyhlášeného jako CŽV. Zájem o studium byl u obou dobrý, takže si FHS mohla vybrat ty nejlepší.

Podstatným krokem v rozvoji fakulty byla akreditace a následné otevření doktorského studijního programu Antropologie (ve spolupráci s PŘF, 2.LF a 3.LF UK), který nyní pokrývá i oblast kulturní a sociální antropologie. Pro tuto oblast byla vytvořena podoborová rada a bylo přijato prvních 19 studentů prezenčního i kombinovaného studia. Velkou pomocí bylo přitom zřízení společného školicího pracoviště (typu „Wissenschaftskolleg“) v oblasti historické antropologie s Univerzitou Saarbrücken a s podporou Volkswagen-Stiftung. Dohoda o spolupráci při školení doktorandů byla uzavřena i s prestižní Ecole des hautes études en sciences sociales v Paříži, na níž se kromě FHS podílí i FSV UK a CEFRES.

V oblasti vědecké činnosti zahájila FHS intenzivní spolupráci s European University Institute ve Florencii na přípravě společného projektu Šestáho rámcového programu EU s tématem migrací a etnických vztahů v Evropě. Výzkumná činnost Centra (CVVOE) se soustředila na výzkum vztahů k etnickým minoritám v současnosti i v historii, na výzkum sociolingvistických otázek a na Feuersteinovu metodu rozvíjení intelektu u sociálně handicapovaných dětí. Katedra OS se podílela na mezinárodním srovnávacím výzkumu nadací, organizovaném London School of Economics. Byla připravena dohoda mezi FHS a PŘF UK o společném provozování a užívání Hrdličkova muzea člověka, kde FHS vybavila a otevřela pracoviště traseologie, druhé v Evropě a jediné v ČR. O tuto novou metodu mají značný zájem antropologická i archeologická pracoviště nejen v ČR. V roce 2003 se FHS bude podílet na pořádání mezinárodní konference „Anthropology and Society“, kde převzala garanci za sekci sociální a kulturní antropologie.

V oblasti CŽV získala fakulta akreditace MŠMT pro další vzdělávání učitelů Občanské výchovy a instruktorů pro Feuersteinovu metodu. Při FHS byl na základě usnesení vlády a na žádost MŠMT zřízen Kabinet pro výchovu k demokratickému občanství (KVDO), jehož úkolem je koordinace, vědecká a odborná práce v oblasti dalšího vzdělávání učitelů.

Stísněným prostorovým poměrům na FHS poněkud ulevil nájem vhodných a dopravně dobře přístupných prostor v Husníkově ulici, kam se začátkem roku 2003 odstěhoval KVDO i katedry Obecné antropologie a Občanského sektoru. Prostory však nadále zůstávají úzkým místem pro další rozvoj FHS.

Studium na FHS

Dosavadní nabídku studijních oborů FHS tvořil tříletý bakalářský studijní obor „Základy humanitní vzdělanosti“, v prezenční i kombinované formě studia a tři navazující magisterské obory: tříletý „Obecná antropologie“, v prezenční formě a dva dvouleté, totiž „Občanský sektor“, v prezenční i kombinované formě studia a „Sociální a kulturní ekologie“, v prezenční formě studia. K nim v tomto roce přibyl nově akreditovaný dvouletý navazující magisterský obor „Elektronická kultura a sémiotika“, a tříletý navazující magisterský obor „Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických zařízeních“, v prezenční i kombinované formě studia.

V únoru 2002 získala FHS akreditaci k doktorskému studiu „Antropologie“ (společně s PŘF UK, 2.LF a 3. LF UK). Obor byl řádně vyhlášen a ke studiu přijato 19 studentů prezenční i kombinované formy studia. Oborová rada vytvořila ze svých členů pro oblast sociální a kulturní antropologie podborovou radu.

V akreditačním řízení je spoluúčast FHS na doktorském studiu „Humanitní studia“ ve specializaci lékařská etika (společně s 1.LF UK), doktorský studijní program „Kognitivní vědy“ ve spolupráci s CTS a doktorský studijní program „Praktická etika“.

K přijímacím zkouškám se v roce 2002 přihlásilo 1451 uchazečů bakalářského programu v prezenční a 281 v kombinované formě. Z nich bylo přijato 474 a 57 studentů. Do magisterských programů se přihlásilo 433 uchazečů, uspělo 155. V roce 2002 absolvovalo 95 studentů Základů humanitní vzdělanosti a 16 studentů Obecné antropologie. K 31. 10. 2002 studovalo na FHS 1080 bakalářských studentů, 219 studentů magisterských a 18 doktorských, celkem 1130 studentů prezenčního a 202 kombinovaného studia. K přijímacímu řízení pro rok 2003/04 se na FHS hlásí téměř 1800 uchazečů.

Zkušenost s bakalářským studiem humanitní vzdělanosti ukázala, že řada studentů nechce nebo nemůže po dosažení bakalářského stupně ve studiu bezprostředně pokračovat, a že tedy vítají možnost získat i nějaké dílčí a praktičtější vzdělání. Této potřebě vychází FHS vstříc nabídkou tzv. *certifikovaných programů*, což jsou skupiny kurzů (povinných i volitelných) schválené Vědeckou radou FHS a zakončené souhrnnou zkouškou, jejíž výsledek se absolventovi potvrzuje v příloze k diplomu. V současné době nabízí FHS jedenáct certifikovaných programů a jejich počet dále roste.

Studium s individuálním kurikulem každého studenta klade na organizaci studia nové nároky. Každý student potřebuje trvalé odborné vedení, jež mu poskytuje *tutor*. V seznamu tutorů, z něhož si studenti volí, je v současné době asi 90 mladších učitelů různých fakult UK a vědců z dalších vědeckých institucí. Studijní výsledky se ověřují zejména *souhrnnými zkouškami* (7 skeletových atestů), které skládají povinně všichni studenti v hlavních humanitních disciplínách, a to zpravidla před zkušebními komisemi. Dále si takové studium nutně vyžaduje operativní *automatickou evidenci* studia, kterou od roku 2001 zajišťuje informační systém fakulty. Studenti si přednášky v každém semestru zapisují sami prostřednictvím internetu, stejně zapisují učitelé výsledky

atestací a na tomtéž základě probíhá i automatická semestrální kontrola studijních výsledků.

Zavádění *kombinované* formy studia vyžaduje rozvoj nových forem vzdělávání, lépe přizpůsobených potřebám těchto studentů než tradiční přednášky a semináře. První krok v tomto směru představuje program „důležitých knih“ (DK/IB). Studentům bakalářského programu je k dispozici neustále aktualizovaný seznam knih z různých humanitních oborů, které Rada programu DK/IB pokládá z různých důvodů za důležité. Student, který si některou z nich zapsal, odevzdal a před stanoveným učitelem obhájil písemný referát, může tak získat kredity podobně jako zápočetem v tradičních kurzech. Pro studenty prezenční formy je počet takto získaných kreditů omezen. Seznam DK/IB obsahuje v současné době asi 200 titulů v češtině i různých světových jazycích.

Podstatným rysem studia na FHS (nejen v kombinované formě studia) je velký objem písemných prací, které studenti průběžně zpracovávají a které se jim průběžně také hodnotí. To vede jednak k soustavné práci, jednak redukuje známé předzkouškové stresy. Velký objem písemných prací (v současné době asi 8 000 za semestr) nelze rozumně zvládnout klasickým způsobem. Práce se tedy odevzdávají v elektronické formě v příslušných internetových podatelnách, kde se automaticky zajistí jejich rozeslání početnému týmu pomocných vědecko-pedagogických pracovníků a supervizorů, kteří každou práci do 10 dnů opraví a zhodnotí. Každý student tak má zpětnou vazbu na své práce a může průběžně sledovat, jak plní své povinnosti. Dokonalá dokumentace umožňuje dvoustupňovou supervizi práce jak studentů, tak i pomocných vědecko-pedagogických pracovníků, na niž nakonec dohlíží odpovědný učitel příslušného kurzu.

V létě 2002 proběhla na FHS UK druhá Letní škola, organizovaná společně s Purdue University, West Lafayette, a s University of Illinois. Od ledna 2002 probíhá první a od září 2002 druhý semestr programu „Undergraduate Program in Central and East European Studies“ ve spolupráci s CERGE UK. Protože obojího se mohou účastnit i studenti FHS, podstatně se tak rozšířila nabídka kurzů vyučovaných v angličtině.

Vědecká činnost na FHS

Vědecká práce je na FHS soustředěna do oblasti humanitních a společenských věd, zejména v souvislosti s různými obory antropologie. V minulých letech se tato činnost soustřeďovala zejména do oblasti:

- antropologie lidské a mezidruhovému komunikace;
- antropologie závazku a etika;
- primatologie a etologie člověka;
- antropologie a etnologie české městské populace;
- hodnotových orientací české populace;
- historické antropologie a novověké archeologie;
- sociolingvistiky s hlavním zaměřením na africké jazyky.

Možnosti vědecké práce se podstatně rozšířily založením Centra výzkumu pro vývoj osobnosti a etnicity (CVVOE) (hlavním nositelem je FSS MU Brno, spolunositelé FHS UK, ÚJČ AV a další) v polovině roku 2000. Pražská část tohoto centra zaměstnává v současné době 20 mladých vědeckých pracovníků, vesměs studentů doktorského studia, kteří se zabývají hlavně výzkumem hodnotových orientací a etnických vztahů mezi městskou mládeží, hodnocením činnosti romských asistentů na základních školách a pokusnou aplikací psychologických metod pro rozvoj operativní inteligence u sociálně handicapovaných dětí.

V rámci výzkumného záměru „Antropologie lidské komunikace“ byla vybudována laboratoř pro výzkum srovnávací etologie a mezidruhovému komunikace, na jejíž činnosti se podstatně podílejí studenti. Laboratoř se technicky dobře vybavila, shromáždila rozsáhlou bibliografii a literaturu, navázala mezinárodní kontakty s několika prestižními pracovišti (včetně MIT v Cambridge, Mass.), studenti vystoupili s referáty na několika konferencích a po úspěšné prezentaci na celostátní etologické konferenci obdrželi pozvání na světový etologický kongres 2004 v Brazílii.

V sociolingvistickém výzkumu, zaměřeném na subsaharskou Afriku, se pracovníci FHS účastnili řady mezinárodních projektů a konferencí, získali několik domácích i zahraničních grantů, v listopadu 2002 proběhla mezinárodní sociolingvistická konference v Praze.

Po řadě antropologicko-etnologických sborníků pod titulem „Lidé města“ přistoupila FHS v roce 2001 k vydávání stejnojmenného recenzovaného časopisu, který zaplňuje významnou mezeru v české odborné periodické literatuře. Setkal se také s velmi příznivou odezvou u autorů i odběratelů a čtenářů.

Pracovníci fakulty zahájili v roce 2002 longitudinální výzkum hodnotových orientací vysokoškoláků na 15 různých fakultách v ČR a podíleli se na přípravě řady publikací CESES. Podílejí se na mezinárodním kvalitativním výzkumu hospicového hnutí.

V oblasti vědeckého bádání, vedení závěrečných prací i ve výuce klade FHS velký důraz na rozvoj všestranné spolupráce s dalšími vědeckými institucemi v ČR, zejména s ústavy AV ČR i s některými resortními ústavy. Účast v domácích i zahraničních grantových projektech je pro fakultu UK samozřejmou povinností.

Hlavním cílem dalšího rozvoje vědeckého bádání na FHS UK je – ve spolupráci s PřF UK, případně i dalšími fakultami – antropologické „centrum excelence“ na UK. Vedle výše uvedených oblastí k němu chce FHS přispět zejména v oblasti historické antropologie, novověké archeologie a ve spolupráci s Hrdličkovým muzeem člověka i v oblasti nových exaktních paleoantropologických a archeologických metod.

Traseologická laboratoř – jediná v ČR a druhá v Evropě – byla v letošním roce díky grantové podpoře vybavena mikroskopickým zařízením a začíná poskytovat své služby i dalším antropologickým a archeologickým pracovištím v ČR. Zájem ze zahraničí nebylo zatím možné uspokojit.

Zahraníční styky FHS

Z předchozích let dostala FHS při svém založení do vínku řadu vynikajících odborných a vědeckých kontaktů a významné vědecké osobnosti jako prof. C. Chalierová (Paris), prof. T. Berger (Tübingen), prof. M. T. Vogt (Goerlitz) a další na FHS pravidelně přednášejí. V roce 2002 to byli dále např. etolog prof. D. Lestel (ENS Paris), etolog Dr. Jan de Ruiter (University of Durham), filozof prof. Tom Tillemans (Universite de Lausanne), historici Prof. Richard van Dülmen a Prof. Dorothee Wierling (Universität des Saarlandes). Zahraníční styky FHS se zaměřují na tyto hlavní oblasti:

1. krátkodobé i semestrální pobyty studentů;
2. letní školy;
3. vědecké konference, krátkodobé stáže a výměny učitelů;
4. delší zahraniční pobyty doktorandů a mladých učitelů.

Institucionálně se styky zajišťují jednak v rámci programu Erasmus, Ceepus apod., na základě dvoustranných dohod, zejména s americkými univerzitami, a konečně jednotlivě a ad hoc, na základě osobních kontaktů.

Zahraníční mobilita studentů IZV a FHS se zatím realizovala spíše nahodile a z vlastní iniciativy studentů. V rámci výměnných smluv a programů vyjeli do zahraničí v roce 2001 3 studenti. Další rozšíření mobility vyžaduje institucionální podporu. Proto je prvním jasným cílem rozšíření nabídky v angličtině, které pak umožní i větší recipocitu studentských pobytů. Prvním krokem byla Letní škola pořádaná v roce 2001 ve spolupráci s Purdue University a s University of Illinois, které se účastnili jak jejich tak naši studenti. Protože byla úspěšná, mají o ni zájem i další partneři a bude se v dalších letech opakovat. Dalším krokem je nabídka v zahraničí uznaných semestrálních studijních pobytů, kterou FHS realizuje v těsné spolupráci s CERGE UK na jedné straně, a s University of Pennsylvania a konsorciem státních univerzit v chicagské oblasti na druhé straně. Začátkem roku 2003 byla uzavřena smlouva s University of California. Semestrální program v oblasti Středoevropských studií (UPCES: kultura, historie, společenské a ekonomické poměry v zemích SE) můžeme nyní nabízet i v rámci evropských výměnných programů. V rámci programu Socrates/Erasmus byly pro akademický rok 2003/2004 uzavřeny nové bilaterální dohody např. s University of Durham, University of London, University of Greenwich, De Montfort University, Universiteit Maastricht, Martin-Luther Universität Halle-Wittenberg, Hochschule Zittau/Görlitz, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Universität Kassel, Université de Lausanne a Université de Nice-Sophia Antipolis. Zároveň ovšem FHS pozorně sleduje i možnosti studentské mobility s Polskem (10 studentských semestrů v roce 2002/03), zeměmi Východní Evropy a bývalého SSSR.

Zajímavé možnosti pro výměnu studentů nabízí spolupráce FHS s IKI Goerlitz a tamní vysokou školou. Po výměně profesorů bude v roce 2003 následovat první semestrální výměna studentů. 5 studentů se zúčastnilo Mezinárodní etologické školy v Moskvě.

Na základě dvoustranných dohod (Erasmus, meziuniverzitní a mezivládní dohody apod.) studovalo v roce 2002 v zahraničí 13 studentů.

Cílem v oblasti studentských pobytů je tedy:

- pravidelné pořádání Letních škol s paritní účastí studentů FHS;
- trvalá nabídka ucelených semestrálních a později i dvousemestrálních programů;
- aby aspoň 10% studentů FHS v průběhu studia strávilo semestr na dobré zahraniční univerzitě.

Vědecké styky budou i nadále probíhat v rámci badatelské činnosti FHS, samostatných vědeckých a odborných pracovišť fakulty a grantů. V roce 2003 se bude na FHS konat výroční konference *European Access Network*, FHS se podílí na pořádání mezinárodní konference „*Anthropology and Society*“ (společně s Antropologickou společností a PřF UK).

Soustavnou podporu vyžaduje i příprava mladých učitelů a vědeckých pracovníků fakulty: do budoucna chceme zajistit, aby všichni začínající učitelé FHS strávili aspoň semestr na dobré zahraniční univerzitě. V tomto ohledu se budou dále rozvíjet slibné možnosti spolupráce s Evropskou univerzitou ve Florencii, s Univerzitou Dresden, LSE London, s univerzitami ve Varšavě a v Poznani a řadou dalších. Také k tomuto účelu chce FHS použít část prostředků získaných např. z Letních škol a placených semestrálních pobytů v Praze.

Informační služby

Nezbytnou podmínkou dalšího rozvoje studia na FHS je rozvíjení informačních služeb. FHS převzala dobře zavedenou Knihovnu pro univerzitní základ v Celetné ulici, jejíž knihovní fondy i výpůjční služba se přestěhovaly do Jinonic, kde se staly součástí společné Knihovny společenských věd. Pro vědeckou činnost v oboru antropologie zajistila FHS do této knihovny také odběr základních světových odborných časopisů (od r. 2002).

Základní studijní literatura je už dnes v této knihovně k dispozici v dostatečném počtu exemplářů, budování vědecké knihovny však přesahuje finanční možnosti fakulty a představuje dlouhodobě neřešený problém. Ještě obtížnější je situace s odbornou a studijní literaturou ve světových jazycích, kde chce FHS využívat pozoruhodné možnosti CERGE UKa podílet se na rozšiřování jeho knihovny.

Dalším důležitým směrem rozvoje je zpřístupňování základní studijní literatury na internetu, a to zejména v souvislosti s kombinovaným a celoživotním vzděláváním. Autorské texty pracovníků FHS se postupně již zpřístupňují, připravuje se elektronická prezentace bakalářských a magisterských prací a FHS jedná s několika nakladateli a institucemi o povolení k aspoň částečnému zpřístupnění např. spisů Platónových, Masarykových a dalších. Tímto směrem chceme do budoucna pokračovat ještě intenzivněji.

Sociální podpora studentů

Velkou slabinu českého vysokoškolského vzdělávání představuje nízká úroveň resp. absence stipendií. Vzhledem k nedostatku prostředků uděluje FHS stipendia zásadně jako odměnu za vynikající výsledky, a tedy jako motivační. Vynikající studenti mají také příležitost vykonávat různé pomocné, nicméně odborně zajímavé a pedagogicky užitečné práce pro fakultu, např. se mohou podílet na opravování písemných prací svých mladších kolegů atd.

FHS nemá žádnou vlastní kolej a její čeští studenti jsou umísťováni do různých kolejí UK. Zvláštní problém představuje ubytování zahraničních studentů, přičemž ubytování platících studentů zajišťujeme zatím smlouvami v různých ubytovacích zařízeních.

Celoživotní vzdělávání

Už vzhledem ke svému specifickému poslání se FHS vážně věnuje i vzdělávání mimouniverzitní populace a otevírá se celé veřejnosti. Program celoživotního vzdělávání realizujeme v těchto liniích:

1. přípravné vzdělávání pro uchazeče, kteří nemohli být z kapacitních důvodů přijati ke studiu; placený semestrální program v roce 2002 měl 17 studentů;
2. pravidelné blokové kurzy dalšího vzdělávání učitelů v oblasti výchovy k demokratickému občanství, etické výchovy, multikulturality a tolerance navštěvuje v průměru 100 učitelů;
3. vybrané přednášky z oblasti společenských a humanitních věd nabízí FHS široké veřejnosti (nabídka je dostupná na internetu).

Prostory a vybavení

Prostorové možnosti FHS se poněkud zlepšily nájmem prostor v Husníkově ulici, jsou však i nadále velice stísněné. Ačkoli by podle uznávaných norem mělo připadat asi 7,5 m² čisté užité plochy na studenta, je to na FHS v současnosti jen asi 1,25 m² v Jinonicích. Díky pochopení vedení AV ČR může FHS nadále využívat dvě posluchárny a asi 320 m² pracoven CVVOE v Legerově ulici a ve spolupráci s FF UK velkou posluchárnu na Palachově náměstí.

Technické vybavení FHS se v průběhu roku 2002 výrazně zlepšilo (servery, počítače, digitální diktafony, videotechnika) a zhruba odpovídá základním potřebám, řešení problému knihovny však přesahuje síly malé fakulty.

Hospodaření fakulty

Celkové příjmy FHS ze státního rozpočtu činily 30 510 tis. Kč, z programu Výzkumná centra 3 847 tis. Kč, z GAČR 519 tis. Kč a vlastní příjmy 1 214 tis. Kč. Majetek FHS činil 7 261 tis. Kč DHM, 4 075 DDHM, 75 tis. Kč DNM a 331 tis. Kč DDNM.

Příjmy a výdaje roku 2002 (v tis. Kč)

Příjmy	Neinvest.prostř.	Investiční.prostř.
Vzdělávací činnost	27 150	
Výzkum a vývoj	3 360	687
Granty (GA ČR)	519	
Tržby a výnosy	1 214	
Jiné	3 364	
CVVOE	3 847	
Celkem	39 454	687

Výdaje	Neinvest.prostř.
Mzdy a zákonné pojištění	18 903
Dohody	3 270
Materiál, energie, údržba	4 782
Cestovné	1 238
Služby celkem	9 055
v tom:	
provozní náklady areálu Jinonice	2 390
knihovna TGM	561
nájemné	900
příspěvek na stravování	223
spoje	740
Odpisy	1 292
Stipendia	1 063
Ostatní	24
Celkem	39 627

V hospodaření fakulty v roce 2002 byla vykázána ztráta ve výši 173 tis. Kč.

Bližší údaje o hospodaření jsou uvedeny ve Výroční zprávě o hospodaření za rok 2002.